

Elżbieta Szymańska

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Struktura kapitału w gospodarstwach trzodowych o różnej wielkości ekonomicznej

Wstęp

Do prowadzenia działalności gospodarczej niezbędne jest zgromadzenie majątku trwałego i obrotowego. W celu jego sfinansowania konieczne jest posiadanie odpowiedniego kapitału, przez który rozumie się fundusze (zasoby finansowe) powierzone przedsiębiorstwu przez jego właścicieli i wierzycieli [Wyszkowska 2006]. Zaangażowane kapitały stanowią mechanizm napędzający funkcjonowanie każdego przedsiębiorstwa. Bez odpowiedniej ilości kapitałów nie jest możliwy rozwój czy wygrana z konkurencją [Skowronek-Mielczarek 2003].

Źródła pozyskania kapitału mogą być różne. Według tego kryterium kapitały jednostek gospodarczych dzieli się na własne i obce. Kapitał własny stanowią wkłady wniesione przez właścicieli oraz środki wygospodarowane przez przedsiębiorstwo w toku działalności. Kapitał obcy obejmuje natomiast wszelkie zobowiązania przedsiębiorstwa wobec banków, kontrahentów, dostawców, budżetów, pracowników i innych wierzycieli. Zobowiązania te mogą być długimi i krótkoterminowe.

Kapitał własny tworzy najbardziej stabilną podstawę finansowania działalności przedsiębiorstwa i decyduje w dużym stopniu o płynności finansowej. Kapitał obcy pozwala natomiast na korzystanie z efektu dźwigni finansowej i osłony podatkowej. Odsetki od pożyczonego kapitału stanowią bowiem dla przedsiębiorstwa koszt zmniejszający podstawę opodatkowania. Korzystając z kapitałów obcych należy jednak brać pod uwagę takie czynniki, jak dostępność kapitału, jego koszt, ryzyko prowadzonej działalności oraz efektywność wykorzystania zainwestowanych środków.

Struktura kapitału w finansowaniu działalności przedsiębiorstwa generuje kombinację kosztów pozyskania i obsługi kapitału. Określenie najniższego kosztu tego kapitału wyznacza wzajemną relację między kapitałem własnym i obcym [Barry i in. 1995]. Rolnictwo przeciętnie odznacza się niskimi zdolnościami kreacji kapitału własnego [Kulawik 1995]. Stąd w przedsiębiorstwach

agrobiznesu występuje konieczność wspomagania finansowania działalności kapitałem obcym. Sprawia to, że relacje między kapitałem własnym a obcym są zróżnicowane zarówno między przedsiębiorstwami, jak i w ujęciu dynamicznym [Wasilewski 2006].

Dla właścicieli przedsiębiorstw rolniczych, także zajmujących się chowem trzody chlewnej, ważne jest poszukiwanie takiej struktury kapitału oraz kombinacji poziomu ryzyka i przewidywanych zysków, która zapewni zwiększanie, a nawet maksymalizowanie wartości rynkowej przedsiębiorstwa. Struktura kapitału jest ważnym czynnikiem wpływającym zarówno na bieżące wyniki ekonomiczne przedsiębiorstwa, jak też na opłacalność realizowanych przez nie przedsięwzięć produkcyjnych lub usługowych. Powinna być szczególnym przedmiotem zainteresowania właścicieli przedsiębiorstw, których zadaniem jest celowe kształtowanie tej struktury.

Metodyka badań

Celem opracowania było przedstawienie struktury kapitału w gospodarstwach trzodowych o różnej wielkości ekonomicznej. Badaniami objęto gospodarstwa które produkowały 100 i więcej tuczników rocznie oraz nieprzerwanie prowadziły rachunkowość w ramach polskiego FADN w latach 2004–2006¹. Wymogi te spełniało 249 gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 16 do ponad 100 ESU. Wielkość ekonomiczna stanowi jedno z kryteriów używanych dla charakteryzowania gospodarstw we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. Jest ona określana na podstawie sumy wartości standardowych nadwyżek bezpośrednich (ang. SGM – Standard Gross Margin) wszystkich rodzajów działalności występujących w gospodarstwie. Jedno ESU odpowiada równowartości 1200 euro [Marcysiak 2008].

W zależności od wielkości ekonomicznej analizowane gospodarstwa podzielono na trzy grupy, zgodnie z metodyką FADN: od 16 do mniej niż 40 ESU, od 40 do mniej niż 100 ESU oraz posiadające 100 i więcej ESU. Ze względu jednak na brak możliwości publikowania danych dotyczących grup gospodarstw liczących mniej niż 15 jednostek z badań odrzucono gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 16 do mniej niż 40 ESU. Ostatecznie szczegółową analizą objęto dwie grupy gospodarstw o wielkości ekonomicznej dużej (a) i bardzo dużej (b). Liczba gospodarstw w tych grupach w kolejnych latach zmieniała się. W pierwszej grupie funkcjonowało od 168 do 179, a w drugiej od 53 do 71 gospodarstw.

---

¹Badania zrealizowano w ramach projektu badawczego nr 2 P06Z 079 29 finansowanego ze środków MNiSW.

W opracowaniu scharakteryzowano gospodarstwa o różnej wielkości ekonomicznej, dokonano analizy struktury bilansu, wskaźnikowej analizy finansowej oraz analizy merytorycznej. Określono także poziom inwestycji brutto i netto w gospodarstwach. Zgodnie z metodyką FADN inwestycje netto objęły wartość zakupionych środków trwałych pomniejszoną o wartość sprzedanych środków trwałych oraz obliczoną amortyzację w danym roku. Wszystkie wielkości wartościowe zostały wyrażone w cenach bieżących, a wielkości względne w procentach. Wybrane wyniki obliczeń zamieszczono w zestawieniach tabelarycznych i graficznych.

Wyniki badań

O potencjale wytwórczym gospodarstw rolniczych, w tym także ukierunkowanych na chów trzody chlewnej, decydują głównie ziemia, praca i kapitał. Przeciętna powierzchnia UR (użytków rolnych) w gospodarstwach o mniejszej wielkości ekonomicznej wynosiła 56 ha w 2004 i 2006 roku oraz 54 ha w 2005 roku. Około 1/3 tych użytków stanowiły grunty dzierżawione. W 2004 roku ich udział wynosił 31,0%, a w 2006 roku 36,5%. W gospodarstwach o bardzo dużej wielkości ekonomicznej powierzchnia UR mieściła się w przedziale od 148,9 ha w 2004 roku do 137,9 ha w 2006 roku. Powierzchnia UR własnych w tej grupie gospodarstw była ponad 2-krotnie większa niż w grupie pierwszej. Odsetek gruntów dzierżawionych stanowił natomiast 48,0% w dwóch pierwszych latach oraz 43,4% w 2006 roku.

Nakłady pracy w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 40 do mniej niż 100 ESU we wszystkich analizowanych latach wynosiły 2,4 osoby pełnozatrudnionej, w tym około 1/5 stanowili pracownicy najemni. W gospodarstwach większych pod względem liczby ESU nakłady pracy były większe i wynosiły od 4,7 w 2004 roku do 4,3 osoby pełnozatrudnionej w 2006 roku. Udział pracowników najemnych w tym samym okresie wynosił odpowiednio od 63,0 do 56,2%. W odniesieniu do 100 ha UR przeciętne zatrudnienie w pierwszej grupie gospodarstw było większe i wynosiło od 4,3 do 4,5 osoby pełnozatrudnionej. W grupie drugiej stanowiło od 3,0 do 3,2 osoby pełnozatrudnionej na 100 ha UR.

Wartość majątku w gospodarstwach grupy pierwszej w 2004 i 2006 roku wynosiła 1,04 mln zł, a w 2005 roku 0,97 mln zł (tab. 1). Około 2/3 tej wartości tworzyły budynki, maszyny i urządzenia. W grupie drugiej w całym analizowanym okresie wartość aktywów ogółem była większa ponad 2-krotnie i stanowiła od 2,04 mln zł w 2005 roku do 2,23 mln zł w 2006 roku. Udział budynków, maszyn i urządzeń w 2004 roku wyniósł 57,1%, a w kolejnych latach 61,2%.

Tabela 1

Wybrane cechy badanych gospodarstw

Wyszczególnienie	2004		2005		2006	
	a	b	a	b	a	b
Liczba gospodarstw	173	53	179	62	168	71
Wielkość ekonomiczna w ESU	64,0	158,4	63,9	153,8	64,7	156,3
Powierzchnia UR w ha	56,0	148,9	53,8	146,4	56,1	137,9
Nakład pracy ogółem w osobach pełnozatrudnionych	2,4	4,7	2,4	4,4	2,4	4,3
Wartość majątku w tys. zł	1 048	2 079	973	2 042	1 044	2 232

Źródło: Badania własne.

W strukturze zasiewów analizowanych gospodarstw dominowały zboża, co wiązało się z ich wykorzystaniem w żywieniu trzody chlewnej. W gospodarstwach mniejszych pod względem wielkości ekonomicznej stanowiły one przeciętnie od 81,0 do 83,8% UR. W grupie drugiej ich udział był mniejszy o około 10,0%. Odmiennie relacje odnotowano natomiast w zakresie udziału pozostałych roślin polowych i upraw pastewnych. Większy ich udział wystąpił w gospodarstwach o większej liczbie ESU. Pozostałe rośliny polowe w grupie drugiej przeciętnie stanowiły od 16,2 do 19,3%, a w pierwszej od 10,5 do 12,9% UR. Odsetek upraw pastewnych był jeszcze mniejszy. W pierwszej grupie obejmowały one od 3,6 do 4,8%, a w drugiej od 6,7 do 8,6% UR.

We wszystkich analizowanych gospodarstwach dominowała trzoda chlewna. W pierwszej grupie gospodarstw pogłowie tego gatunku zwierząt średnio w gospodarstwie wynosiło od 117 do 120 DJP (duża jednostka przeliczeniowa), a w drugiej stada trzody chlewnej były większe i średnio liczyły od 266 do 271 DJP. Obsada trzody chlewnej na 100 ha była jednak większa w gospodarstwach o mniejszej wielkości ekonomicznej. Przeciętnie wynosiła tam od 210 do 222 DJP/100 ha UR. W grupie drugiej średnio obejmowała od 181 do 196 DJP na 100 ha powierzchni. Z pozostałych gatunków zwierząt w analizowanych gospodarstwach najczęściej występowało bydło. W gospodarstwach pierwszej grupy przeciętnie na 100 ha UR przypadło 5 DJP bydła, a w gospodarstwach większych pod względem liczby ESU średnia obsada tego gatunku zwierząt wynosiła od 10 do 12 DJP/100 ha UR.

W analizowanych latach wyższe dochody (co najmniej 2-krotnie) osiągnęli rolnicy w gospodarstwach o bardzo dużej wielkości ekonomicznej. Efektywność wykorzystania ziemi w latach 2004–2005 była jednak wyższa w gospodarstwach o mniejszej liczbie ESU. Dochód rolniczy w tej grupie gospodarstw wynosił średnio 2,6 oraz 2,2 tys. zł na 1 ha UR. W 2006 roku wartość dochodu na jednostkę powierzchni ukształtowała się na takim samym poziomie w obu grupach

gospodarstw i wynosiła średnio 2,2 tys. zł. Efektywność wykorzystania pracy była natomiast wyższa w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 100 i więcej ESU. Dochód rolniczy na osobę pełnozatrudnioną wynosił tam przeciętnie od 60,0 tys. zł w 2005 roku do 70,5 tys. zł w 2006 roku. W pierwszej grupie gospodarstw najwyższy dochód na osobę pełnozatrudnioną odnotowano w 2004 roku (60,3 tys. zł/ha), a najniższy w 2005 roku, tylko 48,4 tys. zł. Wyższa efektywność wykorzystania środków trwałych wystąpiła również w gospodarstwach o większej wielkości ekonomicznej. W 2004 roku dochód rolniczy na 1000 zł wartości środków trwałych wyniósł w pierwszej grupie gospodarstw 181 zł, a w drugiej 203 zł. W kolejnych latach był jeszcze niższy (tab. 2).

Tabela 2

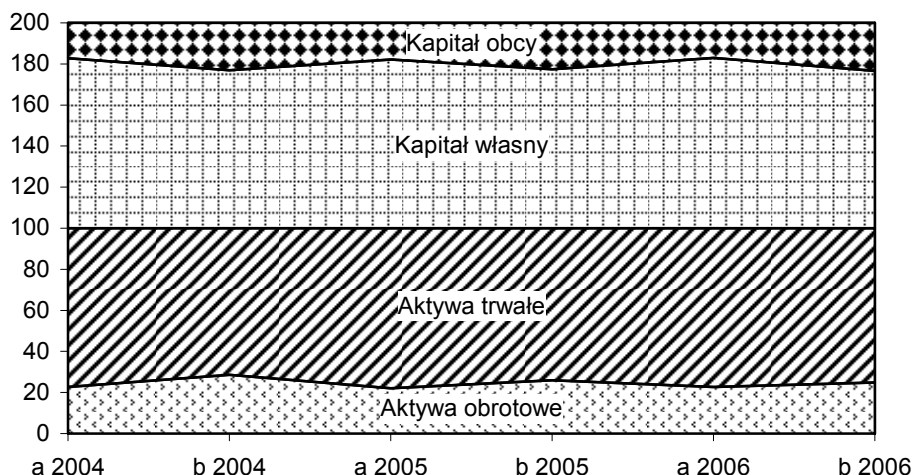
Dochodowość ziemi, pracy i kapitału w badanych gospodarstwach

Wyszczególnienie	2004		2005		2006	
	a	b	a	b	a	b
Dochód rolniczy na gospodarstwo w tys. zł	146,7	302,2	118,1	266,6	122,7	303,3
Dochód rolniczy na 1 ha UR w tys. zł	2,6	2,0	2,2	1,8	2,2	2,2
Dochód rolniczy na osobę pełnozatrudnioną w tys. zł	60,3	64,2	48,4	60,0	50,5	70,5
Dochód rolniczy na 1000 zł wartości środków trwałych w zł	181	203	155	176	152	181

Źródło: Badania własne.

W analizie sytuacji majątkowej i finansowej przedsiębiorstw istotne miejsce zajmuje struktura majątku i kapitałów. Struktura składników aktywnych decyduje bowiem o sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Majątek obrotowy bezpośrednio przyczynia się do osiągnięcia zysku, dlatego przedsiębiorcy starają się przede wszystkim o te składniki i zabiegają, by jak najszybciej cyrkulowały w ruchu określonym majątku obrotowego [Wyszkowska 2006]. W analizowanych gospodarstwach w strukturze majątku dominowały aktywa trwałe, które stanowiły około 3/4 aktywów ogółem. W pierwszej grupie gospodarstw udział aktywów obrotowych wynosił średnio od 22,0 do 22,7%. W drugiej grupie odsetek majątku obrotowego był większy i stanowił przeciętnie od 28,5% w 2004 roku do 24,8% w 2006 roku (rys. 1).

Z punktu widzenia oceny finansowej danej jednostki gospodarczej ważniejsza jest jednak ocena kapitałowa. Kapitał własny stanowi najczęściej podstawowe źródło finansowania działalności i charakteryzuje się brakiem konieczności spłaty, brakiem obowiązku wypłaty dywidendy, swobodą wykorzystania, nie-

Rysunek 1

Struktura majątku i kapitału w gospodarstwach w latach 2004–2006

Źródło: Badania własne.

ograniczonym czasem spłaty, brakiem uprzywilejowania w kwestiach zwrotu. Kapitał obcy jest jednak oddany do dyspozycji przedsiębiorstwa na określony czas i po terminie umowy musi być zwrócony. Korzystanie z niego związane jest z pewnymi kosztami w postaci odsetek. Dawcy kapitału obcego z reguły mają wpływ na jego wykorzystanie, natomiast nie mają prawa podejmowania decyzji dotyczących całokształtu funkcjonowania przedsiębiorstwa [Skowronek-Mielczarek 2003].

Nadmierne obciążenie kapitałem obcym zmniejsza jednak elastyczność finansową firmy oraz zwiększa ryzyko działalności przedsiębiorstwa. Może spowodować utratę kontroli nad firmą, a czasem prowadzi do jej upadłości. W analizowanych gospodarstwach w finansowaniu działalności gospodarczej dominował kapitał własny. Jego udział był wyższy w pierwszej grupie, gdzie wynosił przeciętnie ponad 82,0%. W gospodarstwach grupy drugiej odsetek kapitału własnego w latach 2004–2006 stanowił średnio 77,0%.

Do oceny poziomu zadłużenia najczęściej wykorzystuje się wskaźnik ogólnego zadłużenia mierzony relacją wszystkich zobowiązań do wartości aktywów. W analizowanych grupach gospodarstw wskaźnik ten był różny, ale w niewielkim zakresie zmieniał się w kolejnych latach. W pierwszej grupie gospodarstw wynosił ponad 17,0%, a w drugiej był wyższy i stanowił około 23,0%. Poziom zadłużenia kapitału własnego w gospodarstwach mniejszych pod względem wielkości ekonomicznej stanowił około 21,0%, a w gospodarstwach o większej liczbie ESU był wyższy o około 9,0%.

W ocenie długookresowej gospodarstw ważne są jednak udział i struktura kapitału długoterminowego. W pierwszej grupie gospodarstw w latach 2004 i 2006 udział kapitału długoterminowego obcego wynosił około 15,7%, a w 2005 roku wzrósł do 16,6%. W gospodarstwach o większej wielkości ekonomicznej wskaźnik zadłużenia długoterminowego w kolejnych latach zmieniał się w przedziale od 21,7 do 22,9% (tab. 3). Z przedstawionych wskaźników wynika, że analizowane gospodarstwa w swojej działalności bazowały na kapitale własnym i dlatego cechowały się małym stopniem niewypłacalności.

Tabela 3

Poziom wskaźników zadłużenia w gospodarstwach w latach 2004–2006

Wskaźniki zadłużenia	2004		2005		2006	
	a	b	a	b	a	b
Wskaźnik ogólnego zadłużenia w %	17,2	23,1	17,8	22,6	17,1	23,5
Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego w %	20,8	30,1	21,7	29,2	20,7	30,8
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego w %	15,8	21,7	16,6	22,3	15,7	22,9
Wskaźnik udziału kapitału własnego w finansowaniu majątku trwałego w %	107,1	107,6	105,3	104,4	107,2	101,6
Wskaźnik pokrycia zobowiązań długoterminowych majątkiem trwałym	5,9	4,3	5,7	4,3	5,9	4,3

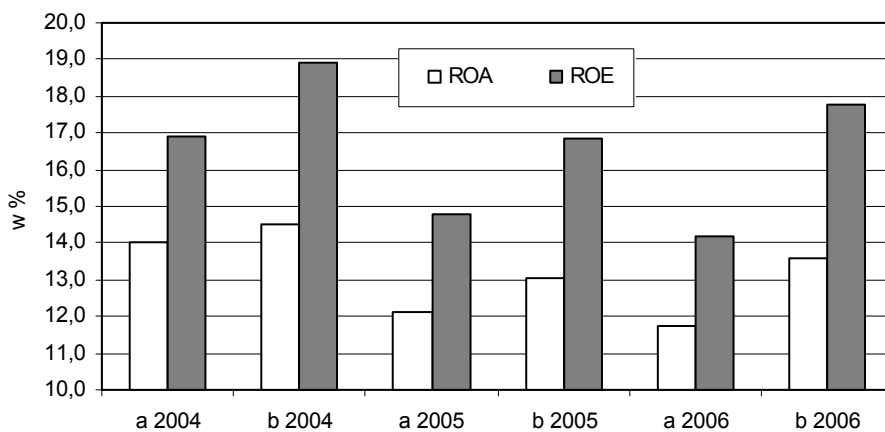
Źródło: Badania własne.

Stopień pokrycia majątku trwałego obrazuje wskaźnik udziału kapitałów własnych w finansowaniu majątku trwałego. W ocenianych latach kapitały własne w obu grupach gospodarstw były większe niż aktywa trwałe. Zachowana była zatem tzw. złota reguła bilansowa majątku trwałego. W gospodarstwach mniejszych pod względem wielkości ekonomicznej wskaźnik udziału kapitału własnego w finansowaniu majątku trwałego w latach 2004 i 2006 roku wynosił około 107,1%, a w 2005 roku stanowił 105,3%. W drugiej grupie gospodarstw w okresie trzech analizowanych lat zmniejszył się ze 107,6 do 101,6%.

Do oceny stopnia zadłużenia przedsiębiorstw wykorzystuje się także wskaźnik pokrycia zobowiązań długoterminowych majątkiem trwałym. Wskaźnik ten informuje, ile razy wartość aktywów przewyższa kwotę długoterminowych kapitałów obcych. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 40 do mniej niż 100 ESU wskaźnik ten zmieniał się w przedziale od 5,7 do 5,9. W drugiej grupie gospodarstw ukształtował się na stałym poziomie i wynosił 4,3.

Syntetyczną miarę oceny sprawności i efektywności działania przedsiębiorstw stanowią wskaźniki rentowności. Do podstawowych należy wskaźnik

rentowności majątku oraz wskaźnik rentowności kapitału własnego. W analizowanych gospodarstwach w całym analizowanym okresie wyższa wartość tych wskaźników wystąpiła w gospodarstwach większych pod względem wielkości ekonomicznej. Rentowność majątku w drugiej grupie gospodarstw była wyższa niż w pierwszej w 2004 roku o 0,5%, a w 2006 roku o 1,8%. Różnice w rentowności kapitału własnego pomiędzy analizowanymi grupami gospodarstw były jeszcze większe. W latach 2004–2005 wartość dochodu rolniczego przypadająca na jednostkę kapitału własnego w pierwszej grupie gospodarstw była niższa o około 2%, a w 2006 roku o 3,6% (rys. 2).

Rysunek 2

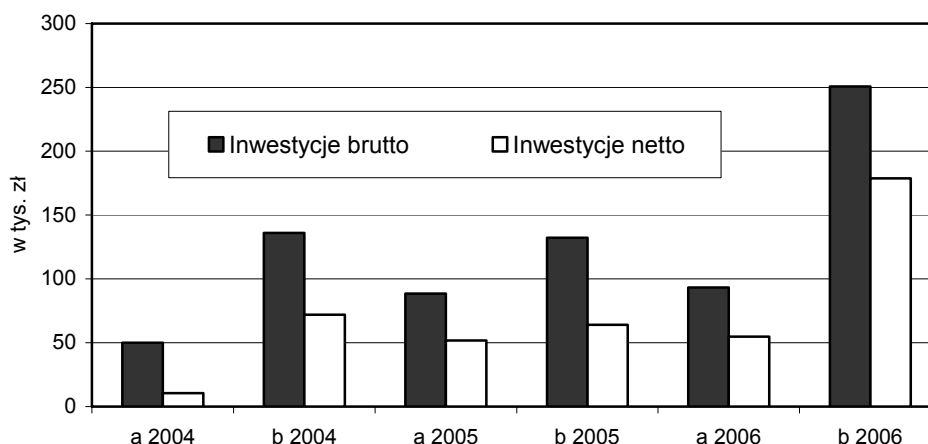
Rentowność majątku i kapitału własnego w gospodarstwach w latach 2004–2006

Źródło: Badania własne.

Kapitał obcy jako źródło finansowania pozwala na wykorzystanie efektu dźwigni finansowej. Dodatkowe zyski wypracowane przez przedsiębiorstwo, dzięki kapitałowi obcemu po jego opłaceniu, zwiększają rentowność kapitału własnego. Różnica pomiędzy wskaźnikiem rentowności kapitału własnego i wskaźnikiem rentowności majątku wskazuje na efektywność wykorzystania obcych źródeł finansowania. Z danych wynika, że kapitał obcy był efektywniej wykorzystywany w gospodarstwach o większej liczbie ESU. Poziom dźwigni finansowej w tej grupie gospodarstw mieścił się w przedziale od 3,8% w 2005 roku do 4,4% w 2004 roku. W gospodarstwach mniejszych pod względem wielkości ekonomicznej dźwignia finansowa w kolejnych latach zmniejszyła się z 2,9 do 2,4%.

Aktywność i ekspansja gospodarcza przedsiębiorstw w dużej mierze uwarunkowane są przez ich zasoby kapitałowe, zarówno pochodzące ze źródeł własnych, jak i ze źródeł obcych [Szczepaniak 2007]. W badanych gospodar-

Rysunek 3

Poziom inwestycje brutto i netto w gospodarstwach w latach 2004–2006

Źródło: Badania własne.

stwach część zgromadzonego kapitału inwestowano na odtwarzanie zużytego majątku oraz na powiększanie zasobów majątku trwałego. W całym analizowanym okresie więcej środków zainwestowano w gospodarstwach o bardzo dużej wielkości ekonomicznej. W latach 2004 i 2005 nakłady inwestycyjne w tej grupie były podobne i wynosiły ponad 132 tys. zł. W 2006 roku nakłady na inwestycje w tych gospodarstwach wzrosły prawie 2-krotnie i stanowiły średnio 250,8 tys. zł. Wartość inwestycji netto w tym samym roku była niższa o 28,7%. W gospodarstwach o dużej wielkości ekonomicznej szczególnie niski poziom inwestycji odnotowano w 2004 roku. Wówczas nakłady na inwestycje brutto w tej grupie gospodarstw wyniosły średnio 49,9 tys. zł, a wartość inwestycji netto stanowiła tylko 10,6 tys. zł. W kolejnych dwóch latach w gospodarstwach grupy pierwszej przeciętnie inwestowano około 90 tys. zł, a wartość inwestycji netto była niższa o ponad 40,0%.

Podsumowanie i wnioski

1. Analizowane gospodarstwa były ukierunkowane na chów trzody chlewnej, a w strukturze ich zasiewów dominowały zboża wykorzystywane na pasze dla zwierząt. Gospodarstwa te różniły się jednak efektywnością wykorzystania ziemi, pracy i kapitału. W gospodarstwach o większej wielkości ekonomicznej bardziej efektywnie wykorzystywano siłę roboczą oraz majątek trwały oraz więcej kapitału inwestowano. Większe natomiast dochody na jednostkę powierzchni uzyskiwano w gospodarstwach mniejszych pod względem wielkości ekonomicznej.

2. W badanych gospodarstwach w strukturze kapitału dominował kapitał własny. W gospodarstwach o mniejszej wielkości ekonomicznej stanowił on około 82,0%, a grupie o wielkości ekonomicznej 100 i więcej ESU wynosił przeciętnie 77,0%. Wartość kapitału własnego w analizowanym okresie była wyższa od wartości aktywów trwałych, co oznacza zachowanie tzw. złotej reguły bilansowej majątku trwałego. Tak duży udział kapitału własnego w finansowaniu działalności gospodarczej może świadczyć o zachowawczym sposobie gospodarowania i krytycznej postawie rolników wobec ryzyka.
3. Badane gospodarstwa były w małym stopniu zadłużone. W pierwszej grupie gospodarstw udział kapitału obcego stanowił przeciętnie 17,0%, a w drugiej 23,0%. W strukturze zadłużenia gospodarstw dominowały zobowiązania długo- i średnioterminowe. Zadłużenie to było jednak w pełni zabezpieczone majątkiem trwałym. Wartość aktywów trwałych w grupie pierwszej wobec zobowiązań długoterminowych była większa ponad 5-krotnie, a w grupie drugiej ponad 4-krotnie.
4. Bardziej zadłużone były gospodarstwa o większej wielkości ekonomicznej na co wskazuje wskaźnik ogólnego zadłużenia oraz wskaźnik zadłużenia kapitału własnego. Jednocześnie w tych gospodarstwach efekt tzw. dźwigni finansowej był większy niż w gospodarstwach mniejszych pod względem liczby ESU. Wykorzystanie kapitału obcego umożliwiło zwiększenie rentowności kapitału własnego oraz zrealizowanie bardziej kosztownych inwestycji.

Literatura

- BARRY P.J., ELLINGER P.N., BAKER C.B., HOPKIN J.A.: *Financial Management in Agriculture*. Interstate Publishers, Inc., Danville, Illinois 1995.
- KULAWIK J.: *Kapitał w rolnictwie*. Studia i Monografie, Wydawnictwo IERiGŻ, Warszawa 1995.
- MARCYSIAK A.: *Wielkość ekonomiczna gospodarstw jako element oceny ich pozycji konkurencyjnej*. Zeszyty Naukowe SERiA, t. 10, z. 2, Warszawa 2008.
- SKOWRONEK-MIELCZAREK A.: *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2003.
- SZCZEPANIAK I.: *Problemy finansowania małych i średnich przedsiębiorstw przemysłu spożywczego*. Zeszyty Naukowe SERiA, t. 8, z. 2, Warszawa 2007.
- WASILEWSKI M.: *Kapitał własny a wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw rolniczych*. Roczniki Nauk Rolniczych, t. 92, z. 2, Warszawa 2006.
- WYSZKOWSKA Z.: *Kapitał finansowy w przedsiębiorstwach*. [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Problemy globalizacji i regionalizacji. Część 2*. Pod red. nauk. G. Woźniak. Zeszyty Naukowe UR, z. 9, Rzeszów 2006.

The capital structure in pigs holdings of different economic size

Abstract

The paper aims to present the capital structure in pigs holdings of different economic size. A research was made in the holdings which produced 100 and more porkers per year and accordingly participated in Farm Data Accountancy Network in years 2004–2006. Holdings were divided into the two groups in accordance to the economic size (large and very large). It results from the research that holdings of different economic size differed in their efficiency of land, labor, capital and level of net debt.

In the first group share of loan capital amounted to 17.0% but in second one – to 23.0%. As for the structure of loans, the majority of them were long and medium-term ones. These loans were fully secured with fixed assets. Loan capital led to the efficiency of own capital, especially in case of larger holdings. This group was characterized with higher labor efficiency and fixed assets, and more financial means was invested.

